

magának azt a fáradságot, hogy egyik-másik tekintetben a mi viszonyainkkal is foglalkozzék, ép úgy, mint a hogy minden nemzetben akad néhány ember, a ki az assyr ékírassal, szanszkrit nyelv buvárlatával s más ily „különlegességgel” foglalkozik.

Már pedig senkire, de ránk nézve még kevésbé lehet közönyös, hogy Franciaország bennünket a még élő nemzetek családjába tartozóknak s olyanoknak ismerjen, a milyenek valóban vagyunk s nem olyanokul, a minőknek, többnyire német, rosszakaróink bemutatnak. Érdeklünkben áll nekik megmutatni azt legalább, hogy megvan bennünk a komoly akarat és öntudatos igyekezet egyenrangú versenytársra lenni a többi civilizált népeknek a kultura mezején s hogy az a nemzet, mely évszázadokon keresztül karddal állt ért a művelt világ és a barbárság határszélén s tulajdon testével védelmezte a tőle nyugatra eső népeket, biztosítva számukra a békés előhaladást, az emberi elme alkotásainak áldásos folyamatát, — most, midőn már e misszióját betöltötte, most követeli a maga számára is együtt élvezni a többi népekkel a béke áldásait, együtt munkálni velők a művelődés nagy földadatain.

Ezért üdvözöljük örömmel azt az időt, mely alkalmat szolgáltat a francia nemzet számos kitünőségének színéről színre ismerni meg bennünket, állapotainkat, jellemünket, törekvéseinket. Azért fogadjuk őszinte örömmel kebelünkben a francia közélet ama kiváló jeleseit, kik — számra mintegy 30-an — hazánk fővárosát s egyes vidékeit látogatásukkal most a kiállítás idején megtestelik.

Nagy jelentőségű ez a látogatás. Ama férfiak nagy részére valóságos fölfedezési ut lesz ez, mely sok téves fogalmat fog eloszlatni felőlünk. A mit ezek itten, e „fél-Ázsiának” csufolt területén a művelt Európának, fölfedezni fognak, az föl lesz fedezve, ismeretessé válik nem sokára a francia nemzet egész művelt osztálya előtt, mely tudni fogja, hogy itt, a négy folyó és három bérce hónapban egy alig sejtett tényezője gyűjtögeti erejét az emberiség közös küzdelmének, a kultura elterjesztésére és fokozására, hogy ez országban egy nép lakik, és erőttől duzzadó, jó akarral teljes, nemes érzelmeiktől áthatott, testi és lelki tulajdonokkal megáldott, jóra való nép, melynek csak rokonszenvre, elismertetésre van szüksége, hogy benne fölbuzduljon a tetterő, pótolni a századok kényszerű mulasztásait. Meg fogják tudni, hogy ez a nép a századok folyamán oly viharokat állott ki, melyek sok nemzetet eltörültek volna a föld színéről azok közül, kik ily viharoktól megkímélve, most nagyok és hatalmasok. Meggyőződnek róla, hogy ez a nép rajong a szabadságért, az emberi jogokért s szabad alkotmányához való hűségétől a legiróztatóbb szenvedések, melyeket a balsors egy nemzetre mérhet — nem bírták eltántorítani. Meg fogják tudni, hogy e nemzetnek vannak eszményei, melyek csak a nemes nemzetek előtt lebegnek s hogy azok kuluszát, a mint rettetgetéssel, erőhatalommal nem lehetett, úgy anyagi emolumentumokkal, csalfa kedvezésekkel sem lehet kiirtani szívéből. S ha bejárják az ifjú fővárost, az Alföld rónáit s a felvidék festői szépségeiben egy gazdag téreit s megismerkednek a kincsekkel, melyekkel ez országot a természet jóságos keze megáldotta: lehetetlen, hogy azzal a benyomással ne távozzanak, miszerint itt a Duna mentén egy nemzet lakik, mely méltó arra, hogy a művelt világ rokonszenvével ajándékozza meg, egy nemzet, melynek dicső és nagy múltja van, mint kevés nemzetnek e világrészben s mely egy még szebb jövő felé bizalommal tekinthet, ha törekvéseiben jó indulattal kísérik

és támogatják a hasonló gondolkozású nemzetek.

A körünkbe érkezett vendégek közt képviselve vannak a francia művelt osztálynak különböző rétegei, férfiak, kik világra szóló jelentőségű műveket alkottak, akadémikusok, tudósok, írók, művészek, politikusok, katonák stb.

A látogatók között ott találjuk az öreg Lesseps nevét, a fiatal lelkű és tetterű 80 éves aggastyánét, a ki két év előtt annak a bizottságnak, mely a magyar írók és művészek kiránduló társaságának fogadására Párisban alakult, elnöke volt.

Lesseps neve világszerte ismeretes, ama hatalmas művekről, melyekkel az ó-világ csodaszerű alkotásait is elhomályosította. 1805-ben született Versaillesban, s atyja a diplomáciai pályán, az ó- és új-világ különböző városában, mint a kormány ügyvivője szolgált hazáját s fiát is erre a pályára nevelte. Az ifjú Lesseps is konzul volt Kairóban, Rotterdamban, Nulsgában, Barcelonában, mely utóbbi városban a fölkelők düböltől ő menté meg honfitársait és sikeresen hatott közre, hogy a nagy szerencsétlenséget elhárítsa. Az 1848-iki forradalom után a köztársaság követte volt Madridban, 1849-ben pedig rendkívüli kiküldötte Rómában, Mazzini kormánya mellett.

1857-ben Egyiptomba ment, hol az akkori alkirályal, Said pasával bizalmas barátságba lépett. Itt érte meg óriási tervét, mely világhírért megalapította: a szuezi földszoros átvágását s a Földközi-tengernek a Vörös-tengerrel összekötését egy csatorna által, mely a világkereskedelmek kelet felé legelőnyösebb vízi utját nyitja meg. Az utolsó kapavágással, mely e csatornát 1869 november 17-én megnyitá, egyszerre, mint egy varázsütésre, 600 millió ember jött 2200 mérföldnyivel hozzánk közelebb.

A világ történetében határt jelző s tény örök dicsőséget biztosított Lesseps nevének, fényesebbet, mint a milyen akármelyik hadvezér katoná nevéhez fűződik. Lesseps szíjára vevé a hir, nagy hatalmak siettek lábaihoz tenni elismerésüket, kitüntetésekkel halmozták el mindenfelől s a francia akadémia is megválasztá halhatatlanjai közé a férfit, ki a pharaók földét egy oly alkotással gazdagította, mely mellett vakandurásokká törpülnek a pyramisok kolosszusai.

És Lesseps mind e ráhalmozott dicsőség dacára megmaradt szerény, igénytelen polgárnak, ki a hasznos munkában keresi büszkeségét, s ki gyűjtött tapasztalatait oly nagy célokra érvényesíti, melyek az egész emberiségnek javára szolgálnak. Az ő utmutatásai és tanácsai alapján, részben egyenes közreműködésével, történt a panamai földszoros átfurása is, melynek csatornája két oceánt, — az Atlanti és a Csendes-tengert — kapcsol össze Amerika közepén.

Lesseps személyes szeretetreméltóságát, fiatal kedélyét nem győzik eléggé magasztalni azok a honfitársaink, a kik két év előtt Páriszt meglátogatta, vendégszeretetének, a magyarok iránti meleg rokonszenvének oly sok bizonyítékát tapasztalják. Tizenhárom gyermeke, kikhez a tizenegyediket is közelebből várja, s mint a főváros által rendezett dejeuner megjegyezte, a magyarok iránti vonzalomtól, ha leány lesz, Gizella, ha fiú, István névre fogja kereszteltetni, úgy fonják körül őt boldog családéletében mint fiatal repkények az egy törzöst. Párisz-szerte ismeretes könnyű kis egyfogatúja rendkívül kedves képet nyújt, midőn az egyformán öltözött gyermekereget elhelyezve benne s maga a legkisebbikét térdei mellé vonva, úgy robot a boulogne-i erdő lágú porondján végig, mindenki által szívesen üdvözölve, kik előtt e kedves különködése nem újság már. Meg lehet győződve, hogy a magyarok is a magok részéről senkit több örömmel nem üdvözölnek körükben, mint őt, hazájuknak őszinte barátját, kinek példája számosakat birt rá jeles honfitársai közül, hogy minket látogatásukkal megtestisjenek.

Coppé Ferencz a francziák egyik legkedveltebb költője, az Institute tagja, a becsületrend lovagja. A magyar közönség jól ismeri a színpadról. Kisebb drámai műveket szokott írni, mely költsézzel. Ezek közül való a „Crémonei hegedű”, mely a nemzeti színháznak évek óta kedvelt darabja. Nagyobb művet a színpad számára tavaly irt először. Ez „Severo Torelli,”

dráma. A drámai összeütőközésekben erős, összetételeiben oly érdekes és nyelvében oly emelkedett és tartalmas dráma teljes hatást aratott Párisban s aztán lefordították minden művelt nyelvre. A nemzeti színházban a télen került színre. Coppének egy nagyobb drámai költeménye, „A kovácsok strike”-ja pedig egy magyar népsziműhöz szolgáltatott alapszmet. Szigligeti és Balázs Sándor használták ezt föl „A strike” című népsziműben, melylyel a nemzeti színház által kitűzött száz darab aranyat nyertek el.

Párisban született 1842. január 12-én. 1866-ban lépett föl egy kötet költeményével, mely azonnal rá irányozta a figyelmet. Egy második kötet már irodalmi nevet biztosított neki. A színpadon kevesebb sikerrel kezdődött működése, de költészeté tisztá és meleg szelleme csakhamar meghódította egyfelvonásos dramollettei számára a közönséget. Verses műveit az akadémia több ízben megkoszoruzta. Petőfi költészetét a fordításokból jól ismeri, s budapesti időzése alatt idézett is azokból hasonlatokat. Petőfit dicsőítő költeménye, melyet Budapestben irt, s melyet alább közlünk, költői emléke marad a köztünk töltött napoknak. Érdekes fölemlíteni Coppének egyik régi költeményét, mely a magyar büszkeséget jellemzi, s e szép költeménynek is „A magyar” czime. Leírja ebben, hogy István gróf, egy gazdag főúr, kit kincseiről ismertek a Tisza mellett, jobbággyai közt mulatva, ezek kedvét úgy fokozza, hogy öltönye drágakövet, gyöngyöt tánc közben szétszórja, s oda kiált, hogy: „a ki fölzedi, azé”. Kapkodtak utána, száz derek görnyedt meg. Csak egy öreg magyar maradt mozdulatlan. István gróf kérdezi, hogy mért oly élhethetlen, mért nem szedett ő is a drágaságból. Az öreg magyar büszkén feleli: „Mert porba kellett volna érte hajolnom”. Így jellemezte Coppé évek előtt a magyart.

Delibes és Massenet, e jeles zeneszerzők, és Gouzienzenekritikus, fővárosunknak már az évek előtti időkből személyes ismerősei. Ők is ama francziák közé tartoznak, kiket Magyarország igaz barátainak tekinthet. Megmutatták azt ana nehéz napokban, midőn Szeged hullámsírba temetkezett s mikor a szerencsétlenek fölségelésére Párisban alakult bizottság tagjai között ők is buzgó fáradoztak ama fényes ünnepély rendezésében, melyek a nyomor enyhítésére oly szép összeget (250 ezer frankot) eredményeztek. Néhány év előtt Budapestet is meglátogatták, hogy a nemzeti színházban magok igazságak az általuk szerzett dalművek zenekarára. Gouzien Armand annyira ismeretes magyarbaráti érzelmeiről, hogy Párisban „tiszteltbeli magyarnak” nevezik, mely czimre ő különösen büszke. Őt még a boldogult Patikárus Ferkó hegedűjátéka hódította meg nekünk, mivel barátságát kötött s Londonba is elkíserte Párisból. Gouzien volt az első, a ki a francia fővárosban propagandát csinált a magyar zenének, cikkeket írva róla a legelterjedtebb lapokban. Régi bretagnei nemes család ivadéka s egyike Franciaország legkedveltebb zeneszerzőinek. Atyja tanár volt a cherbourgi tengerészeti akadémian s több könyvet irt, többek közt egy démi jó francia nyelvtant is. Ami Gouzienünk kedves tanítványa és önzetlen tisztelője volt Hugo Viktornak, úgy hogy nejt is, mivel boldog házaseletet él, s kitől már fölserdült leánya van, a nagy költő ajánlotta neki, tizennyolcz év előtt. „La musique” című lapja közkedveltségnek örvend, s ebben sokszor közöl magyar zeneműveket. 1879-ben a francia szépművészetek minisztere a színházak felügyelőjének nevezte ki. Hazánkat most már negyedik ízben látogatta meg. — Massenet Gyula 1879-ben fordult meg fővárosunkban. Jeles zeneszerző, zenekari dobosból lett azzá, sok keserű tapasztalatot keresztül. Már 21 éves korában elnyerte a nagy díjat, melylyel két évi stipendium van összekötve Rómában. Számos zenekari mű mellett több operát is irt, így a „Don César de Bazant”, s a nálunk is műsoron levő „Lahorei király”, melylyel nagy híre tett szert. Ujabb szerzeményei: „Herodiás” és „Manon Lescaut” operák. Massenet gyöngé, ideges testalkatú férfi, s mikor a „Lahorei király” első előadása alkalmával itt járt, idegességét meglehetősen próbára tette a véletlen, mert Benza Ida föllépni vonakodása meggátolta azt, hogy az előadás jelenlétében történhessék meg. Ez alkalommal tett utja e tekintetben is szerencsésebben ütött ki. — Delibes Leo szintén járt nálunk. Kitűnő

PETŐFIEZH!

— François Coppée. —

Mint a szegény utas, kit zordon tél-ídőn
A nyájas háziasszony szelid tűzhelye véd,
Míg arca elborul — halk búcsút venni jön,
És homlokon esőkolja a háznak gyermekét,

Ekép siettkin hozzád, Magyarhon francia
Vendégei, kezünkben virágok dús füzére,
Hozzád, óh! költő-harcos, hazád kedvencz fia,
Ki énekeltél neki s meghaltál bátran érte.

Lángész hevében égni s meghalni csataterén!
Fennállni büszke ércben s porladni sir ne'kül!
De nem sajnállak érte, — irigyellek őh testvérem!
Ember dicsőbb, szebb sorsban itt lenn nem részesül!

Hol nagy szivedre gázolt vérszomjaz esőcselék,
S meghaltál, hogy ne halj meg többé soha, soha,
Ested helyén bizonynyal vad rózsá bokra ég,
Oh! szerelem s szabadság fenséges dalnoka!

Vad rózsá bokra, melyben szép lelked még virul!
— S jegyepár arra bolygván, mit ifja keze tör:
Virágodtól a kedves hűbb szerelemre gyül,
Az esküben több báj lesz, a csókban több gyönyör.

S ha enyhe alkonyon ott ül a csalogány,
— Szárnyas, szabad kis dalnok, ki bokrod meglelé —
Reszket, megittasul rózsádnak illatán,
S dalol, dalol bővelten a csillagok felé!

ÁBRÁNYI EMIL.

HOMOKBÓL FONT KÖTELEK.

ANGOL RÉSZEN.

Irtá FRANCILLON R. E.

HUSZONEGYEDIK FEJEZET.

Mi történik az alatt Stoke Juliotban?

A világtörténelem nagy eseményeivel párhuzamosan mindig történeket csekély dolgok is, melyek azért fontos események lehetnek a magok körében. Így pl. azon a napon, melyen a poroszok elvesztették Zweibrückent: Pengold lelkész is elvesztette Pöre szolgáját, a ki a fiatal Hale-lel megküldt; s a mely nap Gualdelup megadta magát az angoloknak, az nap adta meg magát a tisztelendő úr vörös tehene természet legutolsó törvényének. Ez mind a kettő elég nagy csapás volt Pengold lelkész urra nézve. De voltak vizgatásai is. Az a gonosz országbáborító, Davis a kerülő, elhurczkoltott a vidékről s mit sem hallatott magáról; s miután Derricket nem csak eltemették, hanem el is felejtették, nem levén kerülő, nem voltak vadászok sem, legalább semmi hir sem hallzott sem Uborka Janórról, sem másról. Sőt Derrick Anikó is (a boszorkány) vette a sátorfáját és eltűnt hazulról, senki sem tudta hová, — szerencséjére előbb mint a tisztelendő úr vörös teheneébe a halomása esett, mert különben azt bizonyosan az ő rovására írták volna.

Pengold lelkész ur nagy ritkán ment Barustaple-ba, vásárra; úgy három esztendőben egyszer. De a vörös tehénnek utódáról kellett gondoskodni: ezuttal mégis elment. Kora reggel megindult, a postakocsival, meg is vette déltájt a tehenet s este az azon mód vissza is érkezett. Ugy látszott nem valami jó vásárt tehetett, mert nagyon mogorva volt s alig szólt és alig nézett Mabelnek a szemébe, a ki pedig nyájasan fogadta és e különös alkalomra a saját szobájában terítettett s párolgó vacsorával várta nevelő apját, a ki hallgatagon kanalazta az elébe tett tálat.

Csak mikor már jól lakott s a punchra került volna a sor, melyet Mabel maga készített számára, szólalt meg, szokatlanul komoran: — Rossz újságot hallottam Barustaple-ban. — S mintha meg is bánta volna, félbeszakítá magát s e kérdéssel fordult Mabelhez: — Mikor hallottál squire Carew-ról?

Mabel majd elejtette kezéből a forró vizes kannát, úgy megjegyezte erre a kérdésre. Volt oka: mert észbe jutott hazugsága, melylyel a lelkész elámitotta, s megjegyezte, hogy az előbb említett rossz hir talán e hazugság fölfedezésével áll összefüggésben. Ugyanis azt a mesét gondolta ki s adta elő a squire eltűnése magyará-

zatául (nem mervén bevallani, hogy ő küldte el, lehetetlen vállalat, tengeren is túl, — s ép oly kevéssé tudván a Feri menekülésének valódi történetét mint Pengold lelkész maga), hogy Feri valamely rokonához utazott, kitől értesülést nyert, hogy súlyos beteg s haladéktalanul hozzá kellett sietnie — Franciaországba. Így tudta s hitte tehát Pengold lelkész s ismételte kérdését:

— Mikor hallottál felőle?

— Nem hallottam — régen, — mondá Mabel nagy zavarban.

El nem tudta gondolni, mily összefüggésben lehet e kérdés a Barustaple-ban hallott rossz hírekkel. Vagy talán nincs is? Talán e hírek csak a tehénvásárra vonatkoztak csak a rossz lelkiismeret hozta ama kérdéssel összefüggésbe? Vagy talán — s ez volt a legiesztőbb föltevés — Feri visszatért s előbb találkozott Pengold ural, mint vele — és a hazugság egész terjedelmében kiült!

Pengold urnak lehetetlen volt észre nem vennie a Mabel zavarát; de ő azt egészen más eszmemenetnek tulajdonította.

— Váld meg, bármily megalázó is egy leányra, a ki menyasszony, ily vallomás, hogy a völgyéne egészen elhanyagolja: váld meg — hogy a squire, mióta elment innen — már félesztendeje! — egyetlen egyszer sem irt neked. Hah! Oda adnám a vörös tehenemet, ha azt mondhatnád, hogy bár egyetlen egyszer is irt!

— Uram, — veté közbe Mabel, csak épen hogy mondjon valamit.

— Halld, Mabel: mit hallottam Barustapleban. Háboruban vagyunk Franciaországgal! A mi azt illeti, akkor már egy éve volt, vagy több is, hogy háboruban voltunk Franciaországgal, s talán egész Angliában csak a stoke-julioti paplakon nem tudtak felőle.

Mabel e hirre elpirult és elszápadt; nem mintha a háboru gondolata valami nagyon hatott volna rá, akár mint angol honleányra, akár egyebkent; hanem mert érezte, hogy ostobát hazudott, mikor meséjében épen Franciaországba küldötte Ferit, a hova — gondolata szerint — angol ember akkor, a hadseregben kívül, épen nem is mehetett.

Pengold lelkész ismételt meg más oknak és eszmemenetnek tulajdonította a Mabel zavarát és elszápadását.

— No, gyermekem, hisz azért nem szükséges kétségbeesni. Francia hadifogságba esett, azért nem adhatott hírt magáról, s végre is jobb, mintha azért nem irt volna magáról, mert megfedkezett rólad vagy más csinos pofa zavarta el a fejét. S aztán az a hadifogság sem oly nagy dolog, ha nem fegyverrel a kezében fogják el az embert. Majd békét kötünk előbb-utóbb; s akkor kieserüljük a foglyokat. Csak türelem, babám. Hát Penelope hány esztendeig várt Ulyssesre s még sem fáradt belé, bíz ugy.

Mabel, miután a pucost kiöntötte s azt a lelkész nagy kedvvel kezdte szürosölgetni, — talán hogy elrejtse zavarát, vagy hogy annál inkább emlékeztessen Penelopéra, himzését vette elő s fölé hajolva csöndesen dolgozgatott. Pengold ur gyönyörrel merült el nézésébe s gondolata magában: mégis igazam van, hogy nem engedem Heron urnak ezt a leányt. Mi joga van hozzá? Mi az ő joga az enyémhez képest? Az ő apasága csak addig tartott, míg világra hozta s aztán világgá küldötte. A tenger elnyelhetné volna a kitaszított gyermeket; de kiadta; nekem adta — s én felfogtam, felneveltem. Aha, Miles Heron ur! Nem önként neveltem ám, hanem magamnak! S legyen csak egyszer Carew Ferinék, akkor aztán nem kérdés, Openshaw Mabelnek, vagy Heron Mabelnek hívták-e előbb . . .

— Nem parancsol még egy pohárral? — szakítá félbe Mabel a lelkész merengését. Pengold nála szokatlan gyöngédséggel nézett föl reá.

— Csakugyan jó leány vagy Mabel! Nem bánom, töltés még egy pohárral . . . De ugy-e nem vesztet el türelmedet? Várni fogsz nemde? és nem vágyol el Stoke-Juliotból? Csak annyit mondj, hogy nem! Ugy-e nem?

Mabelnek torkát szorította össze a hazugság s nem bírta kimondani a nemet. De Pengold ur nem vette azt egy s aggodalom nélkül hagyta magára gyámleányát s ment feküdni a maga szobájába.

Pengold urnak szerencsége, hogy Mabel névelő szókáit nem kísérté figyelemmel s nem

tudott rólok. Egyik az, hogy minden este az éj-
fel előtti órában gyertyát gyújtott s tett ki az
ablakába jelül, s annyi idő alatt bele nem fá-
radt. Másik az, hogy kapott biz ő időről-időre
leveleket, ámbar természetesen nem Carew Feri
volt azon aláírva, sőt legtöbbször nem is volt
semmi név alattok; és nem is a rendes postával
jöttek, hanem mindig Draxné hozta azokat, a ki
— mivel a Carew esquire ügyvédével, Haynes
urral való sok ügye-baja miatt gyakran be kellett
mennie Barustaple-be — onnan hozta ren-
desen az Openshaw kisasszonynak szóló leve-
leket.

Mikor Pengold ur magára hagyta, s tizenegy
levén az óra, a szokott jel-gyertyát is meggyuj-
totta Mabel, — ha már a gyertya ugy is égett,
miért ne vette volna elő kebeléből a legutóbb
kapott névtelen levelet s miért ne olvasta volna
el még egyszer a gyertya világánál, habár jófor-
mán könyv nélkül is tudta már.

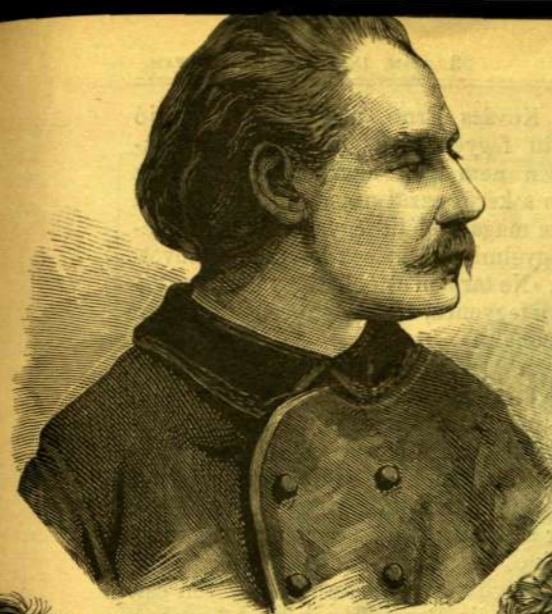
„Drága angyal —” volt a levél megszólítása,
s melyik fiatal lány ne olvasná azt szívesen,
kivált attól, a kitél így nevezetni több neki a vi-
lág minden koronájánál. Aztán, temérdek nyelvi-
tani s helyesírási hibával (de ki kritizálná a
szerelmes leveleket?) s ugyanannyi dagálylyal
és szóvirággal (de az mind a leghőbb érzés nyi-
latkozatának tetszett!) volt elmondva, talán szá-
zadikszor, hogy még nem jöhet érte, mert ha-
talmatlan ellenségei ép oly makacsok s kitar-
tók, mint hatalmasak s egyideig még rejtőzködni
kell, — de közel az idő, midőn az átok meg-
szűnik s ő emelt homlokkal léphet ismét a vi-
lág elé! Azért csak el ne mulasztja a gyertyát
mindenesetre kitenni ablakába, s várni arra,
mikor az ablak egyszer csak megszörren...
Itt-ott egy pár elejtett kicsinylő gúnyzó arra
a bamba Carew-ra, a ki „homokból kötelet
fonni” (hahaha! mily pompás gondolat igazán!)
tengeren túl ment. No, az utazás javára fog
válni: legalább észére tér, megismeri a világot,
melyből még semmit sem látott, s melyet
„Ó — Quickset Káleb t. i. — a ki Indiá-
ban is megfordult — és nem minden dicsőség
nélkül — oly jól ismer!

GOUZIEN ARMAND.

COPPÉE FERENCZ.

MASSENÉT GYULA.

DELIBES LEÓ.

CLAIRIN GYÖRGY.

ROPS EUGÉN.

FLEURY ROBERT TONY.

A BUDAPESTRE RÁNDULT FRANCZIA IRÓK ÉS MŰVÉSZEK.

— S igazán, hol járhat most a szegény Ca-
rew Feri? — gondolta magában Mabel önkény-
telenül, mikor éjfél után félegykor a gyertyát
bevette az ablakból s levetkezve levét, a ván-
kos alá, fejét pedig arra tette s gyertyáját elot-
totta — vajjon hol járhat, szegény! a kit oly
messze elküldtem s oly kész volt elmenni,
csak hogy nekem szolgálhasson.

Vége is Mabelt megnyugtatta a gondolat,
hogy ismét eltelt egy nap, a nélkül, hogy sorsa
törésre jutott volna s önkötte képzeleti regé-
nyében a katasztrófa bekövetkezett volna. Mert
jól tudta, hogy ha ablaka egy éjjel megszörren,
ő akkor megy, szökik, — de hogy boldog lesz-e
az által s javára és becületére fog-e válni:
azt nem tudta!

(Folyt. köv.)

SÖTÉT LAPOK.

A FEGYHÁZ ÉS LAKÓI.

II.

Illava.

Még sok fegyenczet látogattunk meg. Mind-
egyik panaszkodott, hogy nem dolgozhatik.
Egyik cellában találtuk azt a szerencsétlen
tönkrement tiszavidéki földbirtokost is, ki egy
uzorást családosul meggyilkolt. Nyugodt, majd-
nem vidám hangulatban volt, de a lelkész ko-
moly beszélgetései közben szintén megkomo-
lyodott és a vallás-erkölcsi kérdésekre szépen
megfelelt.

A szigorított magánelzárás helyiségeit mutatta
meg ezután a lelkész. A szerint, a milyen a fe-
gyelmi büntetés, fokozni lehet a kamara sötét-
ségét. Oly sötétté lehet változtatni, hogy egyál-
talan nem lehet látni. Mily kínos lehet az elzá-
rás ily helyiségben, mutatja az, hogy mult év-
ben két fegyencz öngyilkossá lett az ily büntetés

Balogi fiatal asszony. Egyházas-báti asszony és férfi. Sumjacei tót legény. Sumjacei tót menyasszony. Pohorellői tót menyecske. Helpai tót leány.

GÖMÖRI SZOBA AZ ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS HÁZI IPAR PAVILLONJÁBAN.

AZ ILLAVAI ORSZÁGOS FEGYHÁZ.

cellában. Midőn e cellasoron végimentünk, feltűnt egy, mely csupán rácsal volt elzárva. Egy öreg ember állt a cella közepén az ablaknak irányított tekintettel, mozdulatlanul. Tökéletesen vak, a fegyházban vesztette el szemvilágát.

— «Hogy érzi magát, Szabó?» — szólította meg a lelkész.

— «Köszönöm kérdését, — válaszolt a megszólított, mialatt undorító arczát felénk fordítá, — hála Istennek, van már étvágyam, de igen álmatlan vagyok».

Szörnyű dolgokat beszélt el az öregről kísérem. Jelenleg, úgy mondá, büntetésből van magánzárkában, a viláosság megvonása fölösleges nála, mert vak. E vén bűnös a legveszedelmesebb vadállattal vadabb lelkületű szörnyeteg. Néhány hét előtt a fegyház orvosát akarta meggyilkolni boszúból, mert az orvos kiutasította a kórházból, hová azért csempészte magát, mert ott jobb az étkezési rend. Elég furfangos volt az öreg fegyenc terve. Valahogy szerzett egy kést és azt napokig titkon élesíté étele bögréjén. Azután fogfájást színlelt és úgy vezettette magát, zsebkendőjét két kézzel szájához tartva, fájdalmas nyögések közt az orvos elé. Jobb kezében volt az éles kés a kendőben elrejtve. Szándéka az volt, hogy az orvos hasát végig hasítja, midőn az fogát vizsgálja. Az orvosnak feltűnt, hogy az öreg fogfájás ember igen merően tartja karjait, és előbb megmozdította. A vak gyilkos ezután le lett álcázva és bevallotta szörnyű tervét. Szabó Zsigmond a neve. Volt mármegyéből származik igen jó családból. Szalmatartászt, később zsandárörmester, mint ilyen nyugdíjazva lett. Gavallér módon élt, míg iszonyu bűnei kitudódtak. Három gyilkosságot, öt gyilkossági kísérletet, hét rablást és két lopást követett el, mi miatt életfogytiglan van elítélve. Bűnös cselekményeinek története igen érdekes, kalandor-életet élt és így eljutott Konstantinápolyba, hol hosszabb ideig tartózkodott. Ott igen sok opiumszivart szerzett, későbbi büntényei eszközét. Utasokat rabolt és gyilkolt meg oly módon, hogy utazás-közben megismerkedett többnyire előkelő áldozataival, megkínálta őket véres szivarjaival, és midőn az illető szerencsétlen elkábult, Szabó gyorsan kizsebelte és kiugrott a vasúti kocsiból. Hét ilyen rablást tett rabizonyítva, három meg is halt, négyen megmentettek, az ötödik kísérlet alkalmával elfogták. Egy úri emberrel nyílt kávéházban sakkozott Nagy-Váradon. Játéktársa játék közben szivart kért a pinczértől, mire Szabó előzékenyen nyújtá oda szivartárczáját, melynek egyik osztályában közönséges, másikkban opiummal preparált szivarok voltak. Ez utóbbiak sokkal szebb kinézésűek lévén, az idegen ur ezekből vett ki egyet és rágyújtott. Alig hogy néhányat szippantott, ledől a székéről. Erre nagy riadalom támadt a kávéházban és Szabónak sikerült a zavarban elmenekülni, de megfogták később egy kéményben, a hova üldözői elől menekült.

Ez alkalommal még elmondom az operateur-fegyenc büntényének történetét is, nevé elhallgatam, mert meglehet, hogy föltétlenül szabad lábra bocsáttatik. Közönséges oláh parasztfiú volt, midőn besorozták a katonasághoz. Egy tábornoknak megtetszett és az magához vitte inasnak. Később gr. Szapáry Antalhoz és ettől Temesvárra ismét egy magasrangú katonatiszt-hoz került komornyiknak. Itt a házi komornával kötött viszonyt és házasságuk is már közel volt, midőn az uraság szakácsa megzavarta a szerelmi viszonyt és a komornát elhódította. János — ez a keresztneve a tragédia hőseinek — panasza ment e miatt gazdájához, de ez nevéhez utasítá, mint ki jobban tud a komorna

lelkére beszélni. Midőn János az urnőnek elpanaszolta szíve fájdalmát és segélyt kérte, a delnő kinevette és azzal utasítá el, hogy ha a szakács jobban tetszik a lánynak, mint az inas, hát legyen a leány a szakácsé. János szótlannul távozott. Egy óra mulva ismét benyitott a delnő lakosztályába. Egy kereveten heverészett az, midőn János egy fehér asztalkendővel eltakarta tálcát tartva kezében feléje közeledett. Azt hitte az urnő, hogy János villásreggelire táal. János mosolyogva lépett az urnő elé, azután fellebbenté a fehér kendőt. Az urnő éles sikoltással ajultán dőlt vissza a kerevetre. A szakács feje volt a tálcán, vérben uszva, mellette egy nagy, vértől csurgó konyhakés. Midőn az urnő magához tért, János mellette ült és így szólt:

«Lássa kegyelmes asszonyom, ez a következő, ha a szegény cseléd nem kap igazságot». Még néhány perczig ült az urnő mellett, a tálcza a véres fejjel előttük egy asztalkán. Azután elbucszott a remegő urnőtől és eltávozott.

Tudta, hogy mi fog most következni, de életét drágán akarta eladni. Gazdájá fegyvertárából elővette a legjobb puskákat és az udvarban egy tyukóiban eláncszolta magát. Hét zsandárt lött le, míg megkeríthették. Halálra lett ítélve, de gazdájá befolyása megmentette az akasztófától.

Minden vallásfelekezethek megvan az illavai fegyházban a maga temploma. A katolikus szentegyház a legnagyobb. Igen szép szenttárgy festmények találhatók itt. Egy fegyenc, valaha ismert klerikális író, ki bankóhamisítás miatt volt elítélve, festette a képeket. Az oltár-helyiség és így a pap is erős, a mennyezetig erő vasráccsal van elzárva a templom ama helyiségétől, hol a fegyenczek foglalnak helyet. E rendszabály még az 1858-ik évből származik. Akkor ugyanis fellázadtak a fegyenczek, tizenhatot közülök lelőtt a fegyőrség, de nyolcz fegyőr is elveszté életét, míg a rend helyreállhatott. A fegyenczek akkor a kath. papot is meg akarták gyilkolni és berontották a szentélybe. A papot éppen lelkészi állásával ellenkező életmódja menté meg. Előtte való éjjel ugyanis dorbézolt és reggel hazatérve úgy elaludt, hogy elkészt a miséről.

A református imaház gyönyörű fametszetű berendezéssel van ellátva. Az e hivallásu fegyenczek filléreiből került ki a Szilágyi Sámuel nevű fegyenc készíttette. «Menj el, menj be a foglyok közé és szólj nekik». Ezekiel e szavai fogadják a belépőt, és hogy az ige nem a pusztában elhangzó szó, azt tanúsítja a derék református lelkész, Várady Bálint, ki a fegyenczeknek nemcsak lelki atyja, hanem résztvevő igaz barátjuk. A mint egy református vallásu fegyenc behozatik, a lelkész azonnal összeköttetésbe helyezi magát a fegyenc születési helyének lelkészével, behatóan tudakolja nevelését, előéletét és a körülményeket, melyek közt a büntény elkövetettet, nem feledkezik meg a fegyenc családjáról sem, és önfeláldozó fáradozással gyűjti össze mindaz adatokat, melyek birtokában a fegyenc erkölcsi javításához hatatosan hozzáfoghát.

Dél elmúlt, a fegyenczek elköltötték ebédjüket. Kísérem ismét fölvezet a hálótermekbe, a hogy belépünk, egybe harsogó riadó zeng elénk. A terem közepén, két oldalt tizennyolcz fegyenc foglalja körül az állványt, melyen a hanggyűfűzetek kerülnek el. A riadót magyar nóta követi, utána tánczdarab és a zenélési kedv még mindig nem akar apadni.

Különös megindító látvány! — Gyilkosokból álló zenekar, a hallgató közönség — szintén gyilkosokból! A játszó és hallgató egyaránt komor kinézésű, a zene nem vidítólag, sőt levehetőleg hat rájuk. És e zene nem is zene tulajdonképen, hangok rendszeres összefűzése, daluma nem hat a szívhöz. Akár csak automaták lajnak a hangszereket.

Három ily zenekar létezik az intézetben. Évekkel ezelőtt az intézet derék és humánus

igazgatója, Kovács Ernő, megengedte egy jó magaviseletű fegyencnek, hogy hegedűt tarthat. Eleintén nem igen akart beleegyezni az igazgató, és a kérés azzal utasítá el, hogy majd minden rossz magaviseletű fegyenc is kér engedélyt és fegyelmi büntetések lesznek a következőkényei. «Ne tartson attól igazgató ur», nyugtatá meg őt a fegyenc, «rossz embernek nincsen kívánsága zenélni».

És valóban igaza volt. A mióta a zene a fegyházban meghonosult, a zenészek a legkitűnőbb magaviseletűek, de a többire is többé-kevésbé hatnak zenéjükkel. Délben és este egy-egy félórát zenével tölthetnek és eddig nem mult el nap, hogy elmulasztották volna a zenélést. A hangszer sajátjuk; évekig tartott, míg megszerezheték csekély keresetükből.

Valóban megható volt azonban egy vén cigány hárfás zenéje. Remekül pengeti a hurokat, rhapsodiáival könnyeket csal a fegyenczek szeméből, — de a saját barna arcán is láttam leperegni egy könnyöcskét. Este a munka után meghallgattam a református fegyenczek dalárdáját, melyet lelkészük szervezett. Egyházi és világi dalokat, leginkább hazafias énekeket adtak elő, és pedig igen szépen, összességben. Az élethosszig börtönre ítéltnek elég idejük van jól összetanulni.

E szomorú világnak még szomorubb helyére is elvezetett a lelkész. Künn a város végén, árnyas akáczokkal elkülönítve, van a fegyház temetője. Végig megyünk a fűvel benőtt sűrű sírdombokon, melyeket nem jelöl sem kő, sem fakereszt. Nyomtalanul porladnak itt ezernél több gyilkos csontjai. Ujabb időben a bűnhődés intézői dicserendő liberalizmusnak adták jelét azzal, hogy megengedték a fegyenc-sir megjelölését is és a temető végén már kereszt és fejfa jelöli a halott fekhelyét.

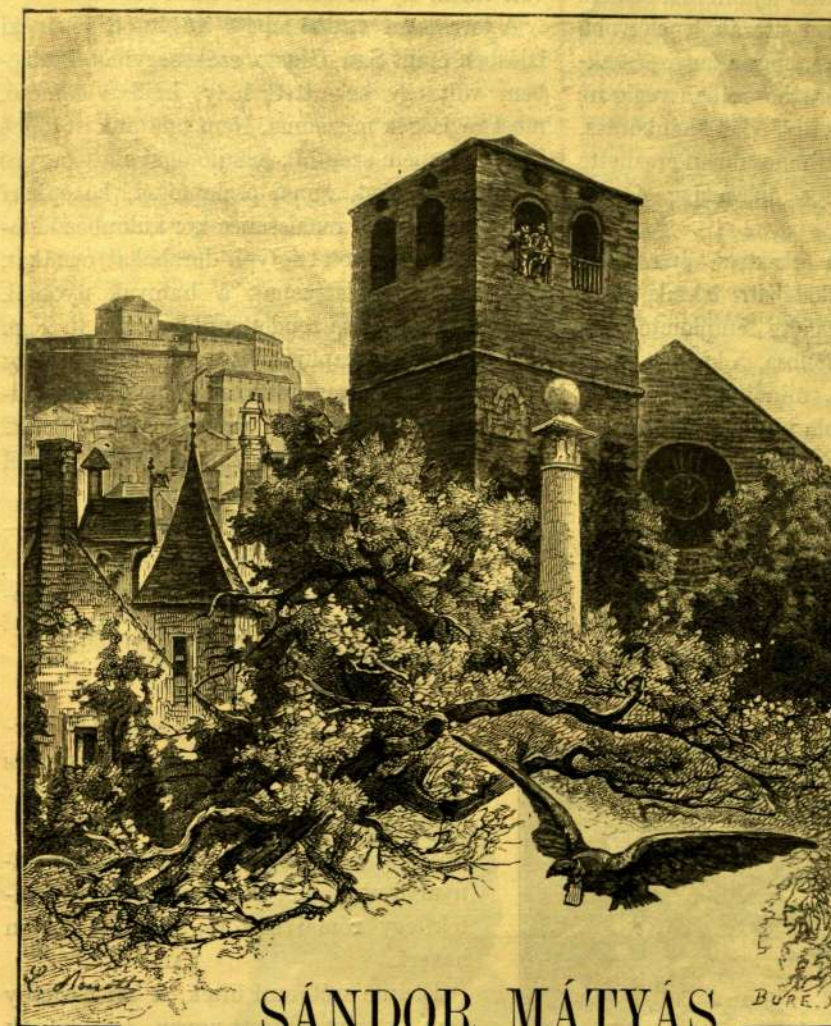
Ne is tartson a bűnhődés még a siron túl is!

Az illavai fegyházban jelenleg 599 fegyenc van elhelyezve. Talán tíz kivételével valamennyien az emberi élet elleni büntény miatt lettek elítélve — összesen 630 emberélet terhelő lelkőket. Fennállása óta a fegyházban 2763 fegyenc volt elzárva. Ennek majdnem fele, 1201 itt halt el. E rendkívüli halálozási arány oka első sorban maga a szabadság megvonása, de a zárt levegő, az egyforma életrend és főleg a közös hálótermek is. Mindez közreműködik, hogy életüket megrövidítse. Talán ez indította a fegyház intézői körét, hogy sok oly kedvezményben részesítsék a jó magaviseletű fegyenczeket, melyek különben a büntetés komolyságával, a fegyenc biztonságával némileg összeütköznek. Hisz többnyire életfogytiglan tartó rabságra vannak elítélve! Maga a tudat, hogy élve el nem hagyhatja a börtönt, megrövidíti a fegyenc életét. A szabadság, a család utáni vágyak leküzdése, napról-napra fogyasztja szellemi és testi erejét. Az életrend sem olyan, mely az előbb szabad élethez szokott ember szervezetének megfelelő. Utóvégre jóllakik ugyan az országos közegészségügyi tanács előírása szerint készített eledellel, de bár tiszta és egészséges anyagok főznek is, az örökös egyformaság az étkezésben és az ételek izetlensége oly annyira hat az emésztőszervekre, hogy a gyomorbetegségek egész sorozatán megy végig a fegyenc, míg beleszokik — vagy belehal. A görvölly rendes lakója a fegyházi életnek, ehhez járul az abszesszus, a carries, — mindannyia a közös hálóterem átkos kísérője.

A visszaesésre természetesen nem lehet e helyen kiterjeszkednünk, hisz 1875 óta összesen 45 fegyenc szabadult ki, részint megkegyelmezés, részint feltételes szabadlábra helyezés útján. Ezek pedig a legjobb magaviseletűek, stókéletesen javultak. Csak kevés van a 45 közt, ki büntetését egészen kiállotta. A visszaesők száma összesen három.

Általán véve Ilaván a humanizmus urálja a rendszert. Az intézet igazgatója, ki a szabadságharcban való részvéte miatt az abszolutizmus alatt maga is évekig nehéz fogságot szenvedett, valóságos atyai hatalommal kormányoz. Távoll legyen a gáncs, de mégis különös hatást kelt az emberben, ha oly kiváló bizalmat tapasztal a társadalom legbűnösebb elemeivel szemben. Csakis azzal menthető ez az enyhe bánásmód, a sok kedvezmény; hogy a világtól örökre elzárt egyének irányában gyakoroltatik.

KEMPNER MIKLÓS.

SÁNDOR MÁTYÁS VERNEGYULA REGÉNYE.

Egyedül jogosított magyar kiadás. FRANCIÁBÓL FORDÍTOTTA HUSZÁR IMRE. Egyedül jogosított magyar kiadás.

ELSŐ RÉSZ.

ELSŐ KÖTET.

I.

A postagalamb.

Trieszt, Isztria fővárosa, két városrészre oszlik, melyek nagyon kevésé hasonlítanak egymáshoz: az egyik, az új és gazdag Terézváros, díszesen épült az öbölben, melytől az emberi erő elhódította a városnegyed talaját; a másik ócska, szegény és rendetlenül épült, beszorítva a korzó közé, mely ez előbbtől elválasztja és a Karst hegység lejtői közé, melyeknek ormát egy festői kinézésű fellegvár koronázza.

Trieszt kikötőjét a San Carlo Molo védí. A kereskedő-hajók főleg ennek szomszédságában szoktak horgonyozni. Itt gyülekeznek össze, még pedig néha aggasztó számban azon sehonai kóbor csapatok, melyeknek ruhái: a zubonyok, mellények és nadrágok, bizvást nélkülözhetnék a zsebeket, mert tulajdonosaiknak soha se volt és valószínűleg soha sem lesz semmijök, a mit bele teheszenek.

Azonban 1867 május 18-án e nomádok közt a figyelmes szemlélő talán észrevett volna két valamivel jobban öltözött egyént. Nem volt ugyan valószínű, hogy valaha nagy bőségben lehetnének a forintoknak vagy a krajczároknak, ha csak a szerencse nem fordul véletlenül feléjük. De másrészt igaz az is, hogy készek voltak mindent megtenni, a mi ily kedvező fordulatot előidézhetne.

Az egyiknek neve Sárkány volt és Tripoliszba valónak vallotta magát. A másik szicíliai volt és a Zirone névre hallgatott. Miután már tiszser is végig mentek a mólón, annak legvégén mindketten megálltak. Itt aztán hosszasan néztek a tengeri láthatárt, a trieszti öböltől balra, mintha ott egy hajó feltűnésére vártak volna, mely szerencséjüket hozza.

— Hány óra van? — kérde Zirone olasz nyelven, melyen ép oly folyékonyan beszélt, mint a Földközi-tenger többi nyelvéen.

Sárkány nem felelt.

— Milyen ostoba vagyok én! — kiáltá a szicíliai. — Épen az az óra van, a mikor az ember éhes, ha elfeledett reggelizni.

Az osztrák, olasz és szláv elemek annyira össze vannak vegyülve az osztrák-magyar monarchia e részén, hogy e két egyén együttléte, noha nyilván idegenek voltak a városban, legkevésbé sem ébreszté fel a figyelmet. Ezenkívül ha zsebeik talán üresek voltak is, ezt senki se találhatta volna ki, mert rendkívül büszkén kevelykedtek eszükig érő hosszú barna kabátjaikban.

Sárkány, a fiatalabbik, közép, de arányos termetű, elegáns modoru és magatartásu, huszonöt éves ember volt. Sárkány volt a neve, egyéb semmi. Keresztnevet nem viselt. Tényleg nem is volt megkeresztelve,

miután valószínűleg afrikai, tripoliszi vagy tuniszi származásu volt; de, dacára barna arcszínének, szabályos vonásainál fogva közelebb állt a fehérekhez, mint a szerencsénekhez.

Ha arczkifejezés valaha csal, úgy a bizonyára a Sárkány arczkifejezése volt. Ritka éleslátás kellett hozzá, hogy e szabályos vonások, szép fekete szemek, finom orr és keskeny bajuszát beárnyékolta, kifogástalan metszetű száj mögött fedezze a fiatal ember mély romlottságát. Senki se sejtette volna a csaknem érzéketlen arczon azon megvetés és undor bélyegét, melyet a társadalom ellen folytonosan fellázadt állapot szül. Ha a physiognomisták azt állítják — és a legtöbb esetben igazuk van, — hogy minden család, ügyessége dacára is, maga ellen tanuskodik, Sárkány ez elméletét forma szerint meghazudtolta volna. Láttára senki se sejtette volna, hogy micsoda most, és mi volt. Nem idézte fel azon leküzdhetlen ellenszenvet, melyet a gazemberek és a gonoszok ébresztenek maguk iránt, s épen ezért, annál veszélyesebb volt.

Senki se tudta, milyen volt Sárkány gyermekora. Kétségkívül olyan, mint az elhagyatott gyermekeké szokott lenni. Hogyan nevelték és ki nevelte? Tripolisz melyik zugában fészelt gyermekéveiben? Milyen ápolásnak köszönhető, hogy megszabadult az elpusztulás sokféle okaitól e borzasztó éghajlat alatt? Valóban, senki se tudott volna felelni e kérdésekre, talán ő maga sem, a kinek születése, neveltetése és egész élete a véletlentől függött. Mindazonáltal serdülő korában szerzett magának, vagyis inkább nyert bizonyos gyakorlati oktatást, a mi kétségkívül annak tulajdonítandó, hogy egész életében kóborolt, mindenféle emberekkel érintkezett és egyik expedienst a másik után kellett kigondolnia, hogy mindennapi életét tengethesse. Ily különböző körülmények következtében állt már néhány év óta összeköttetésben Trieszt leggazdagabb házainak egyikével, Torontál Simon bankár házával. E névnek elbeszélésünkben nagy szerep jutott.

A mi Sárkány társát, az olasz Zironet illeti,

az olvasó ne lásson benne egyebet azon hitvány, lelkiismeretlen kalandorok egyikénél, a ki bármilyen munkára nézve rendelkezésére áll a legelső embernek a ki jól megfizeti, vagy a másodikkal, a ki még jobban megfizeti. E szicíliai születésű, harmincz éves ember ép úgy hajlandó volt gonosz tanácsokat adni, mint elfogadni, de főleg azoknak végrehajtását a maga számára biztosítani. Ha tudta volna, talán megmondta volna, hogy hol lakik, ha ugyan általában lakott valahol. A kóbor élet véletlenségei Sziciliában hozták összeköttetésbe Sárkánnyal. S így barárgolták keresztül-kasul a világot, megkísértvén, per fas et nefas, egy jóvaló vagyon összekovácsolni mindkettőjük szegénységéből. Mindazonáltal a fekete, szőrös és napsütötte arczu, izmos Zironének némi megerőltetésbe került volna eltitkolni veleszületett gazságát, melyet félig lecsukott szempillái és fejének folytonos ingása elárlaltak. Csakhogy romlottóságát igyekezett elpalástolni mesés bőbeszédűségével. Egyébként inkább vig volt mint szomorú s legalább is annyira közlékeny, a mennyire tartózkodónak mutatta magát fiatalabb pajtása.

E napon azonban Zirone bizonyos mérsékléssel beszélt. Az ebéd kérdése észrevehetőleg nyugtalanította. A megelőző estén egy alacsonyrendű játékarlangban erősen járta a kártya, de a szerencse nagyon mostohán bánt Sárkánnyal és kikapasztotta összes segélyforrásait. Most aztán mindketten eljutottak arra a pontra, hogy nem tudták, mit tegyenek. Nem számíthattak a véletlenlél egyébre s minthogy a csavargók e gondviselése nem sietett eléjük jönni a San Carlo mólón, elhatározták, hogy ők keressik fel az új városrészt utzáin.

Itt, a téreken, a rakpartokon, a sétányokon, a kikötőn innen és túl, a Trieszten keresztül vezető nagy csatorna két oldalán, folyvást jár, kel, tolong, siet és üzleti dolgaiban törő magát az olasz eredetű hetvenzernyelű lakosság, melynek a velenceivel azonos nyelve elvész a tengerészek, kereskedők, köz- és magánhivatalnokok németből, francziából, angolból és szlávól összevegyített nyelvének zagyvalékában.

Mindazonáltal, habár az új város gazdag is, ebből nem azt következtetni, hogy boldog halandók mindazok, a kik utczáin járnak-kelnek. Nem! még a legvagyonosabbak se versenyezhetnek azon angol, örmény, görög és zsidó kereskedőkkel, a kik Trieszben az első szerepet játsszák és kiknek fényes háztartása méltó volna az osztrák-magyar monarchia bármelyik fővárosához. De ezeket ide nem érte, ez az Adriai-tenger végén oly szerencsés helyen fekvő szabad kikötő hány szegény ördögöt vonz ide, a kik reggeltől estig kóvályognak az élénk utczákon, melyeket vasszerkenyek módjára elzárt, és mindennemű árukkal dúsan megrakott magas épületek szegélyeznek! Hány olyan ember, a ki még nem reggelizett és talán nem is fog ebédelni, ácsorog a mólókon, hol Európa leghatalmasabb tengeri társulata, az osztrák-magyar Lloyd hajói a világ minden részéből érkezett teméntelen értékes áruikkal szállítanak partra! Végre hány nyomorult, a milyen ezer száma találkozik Londonban, Liverpoolban, Marseilleben, Håvreben, Antwerpenben és Livornóban, vegyül itt a gazdag hajótulajdonosok közé a gyárak és szertárak környékén, melyekbe belépniök nem szabad, a tözsde előtt, melynek ajtai soha se fognak megnyitni számukra és a Tergesteum legelső lépcsőin, melynek termeiben a Lloyd hivatali helyiségeit és olvasóteremt helyezte el, s hol jó barátságban és egyetértésben él a kereskedelmi kamarával.

Tagadhatlan, hogy az ó- és új-világ minden nagy tengeri városában hemzseg a szerencsétlenek egy osztálya, mely e fontos központok külön-

legességét képezi. Senki se tudja, honnét jöttek. Senki se tudja, honnét pottyantak le. Ők maguk se tudják, hol fogják végezni. Nagy köztük a száma azoknak, a kik egykor jobb napokat láttak és társadalmi állásukról alásültek. Sok köztük a külföldi. A vasutak és a kereskedő-hajók idehozták és itt kivetették őket, mint az ócska árucikkeket, s aztán ellettek az utcákat, melyekről a rendőség hasztalan igyekszik elúzni.

Sárkány és Zirone tehát, miután egy végső pillantást vetettek az öblre s azon túl a Sz. Teréz-fok végpontján levő világító-tornyra, eltávoztak a mólóról, a Teatro Communale és a Square közt végig menve eljutottak a Piazza Grandera, a hol egy óranegyedig kószáltak, a szomszéd Karst köveiből épített kút mellett, VI. Károly szobra alatt.

Majd mindketten visszatértek a baloldal felé. Zirone olyan szemekkel nézett a járó-kelőkre, mintha ellenállhatlan vágy gyötörte volna őket kirabolni. Aztán a Tergesteum óriási négyzetge felé fordultak, épen azon perczen, midőn a tőzsde-látogatók elhagyták az épületet.

— Ime oly üres, mint a mi zsebünk, — mondá a szicíliai és nevetett, a nélkül, hogy kedve lett volna nevetni.

De az egykedvű Sárkány még csak hallani se látszott társának rossz tréfáját, ásitott az éhségtől és kinyújtotta minden tagját.

Aztán keresztül mentek a háromszögletes téren, melyen I. Lipót császár bronz-szobra áll. Zirone éles füttýere — valóságos utzagyeremekhez illő füttý volt — egész csapata röppent fel a kékes galamboknak, melyek a régi tőzsde pertikusa alatt burukkolnak, ép úgy, mint Velenczében a hamvas galambok a Sz. Márk-téren, a procuratiák közt. Nem messze innét a korzó terül el, mely az új Triesztet elválasztja a régítől.

A korzó egy széles, de minden elegáncziát nélkülöző utca, gazdagon felszerelt, de izléstelen boltokkal. Sokkal inkább hasonlít a londoni Regent-Streethez, vagy a new-yorki Broadway-hoz, mint a párisi Boulevard des Italienshez. Különbözik nagyon népes. Számos kocsis közlekedik a Piazza Grande és a Piazza della Legna közt, e két név egyébiránt eléggé mutatja, mennyire megérik Trieszten a város olasz eredete.

Míg Sárkány úgy tett, mintha semmifele kísértés se férhetne hozzá, Zirone, a boltok előtt elhaladva, meg nem állhatta, hogy egy-egy irigy pillantást ne vessen arra felé, a hova tiltva volt bemennie. Pedig hát sok mindenfelét látott, a mi inyére lett volna, főleg a csemege-árusoknál és a «bíreriákban», melyekben a sör ép oly dusan folyik, mint az osztrák-magyar monarchia akármelyik nagyvárosának sörházaiában.

— A korzón még jobban megéhezik és megsomjazik az ember, — jegyzé meg a szicíliai, kinek száraz ajkai közt akkorát csejtett a nyelve, mint egy ostor.

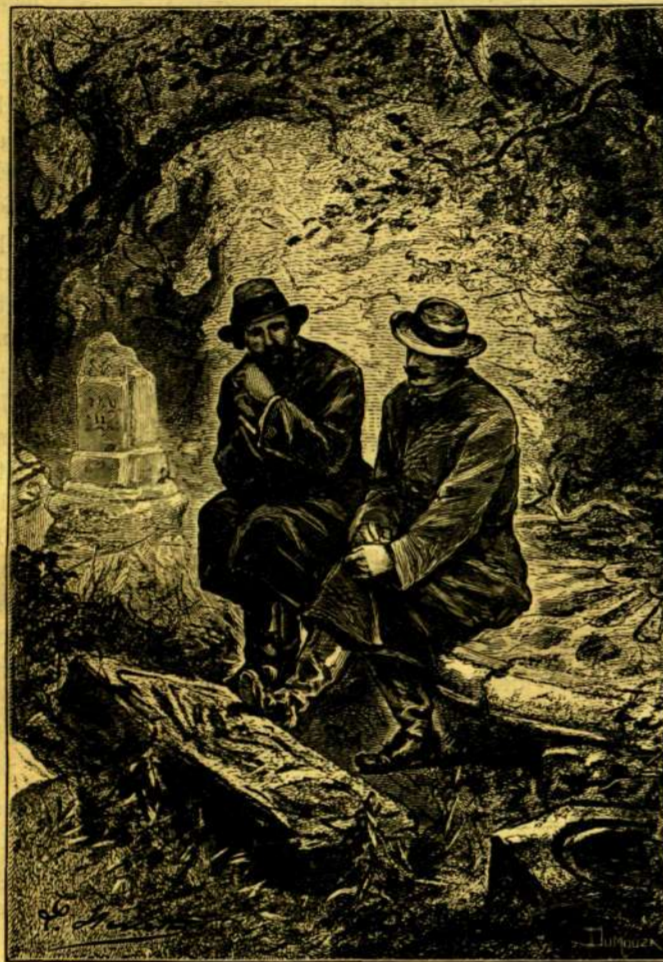
Sárkány csak egy vállvonítással felelt e megjegyzésre.

Erre mindketten betértek a legelső utcába balról, s már a csatorna partjára érve, épen azon pontnál, a hol a Ponte Rotto — a forgóhid — átvezet fölötte, — végig mentek a rakpartokon, melyeket még mély járású hajók is megközelíthetnek. Itt a bolti kirakatok sokkal kevésbé ingerelték étvágyukat. A Sant-Antonio-templom irányában Sárkány hirtelen jobbra befordult. Társa szótlannal követé őt. Majd ismét átmentek a korzón és eljutottak a régi városba, melynek

szűk utcáiba, a Karst legelső lejtőin már be nem hatolhatnak a kocsik. Ezen utcák legnagyobb része oly formán van építve, hogy a fagyos északi szél, a rettenetes Bora, hosszában végig ne söpörhesse. Zirone és Sárkány, a két éhenkórász, a régi Triesztben sokkal otthonosabban érezhette magát, mint az új város dús, gazdag negyedeiben.

Mióta Isztria fővárosába érkeztek, egy nagyon szerény és egyszerű szállodában laktak, nem messze a Santa Maria Maggiora templomtól. De minthogy a szálloda tulajdonosa, a ki még eddig egyetlen fillérüket se látta, mindinkább sürgette a naponkint növekvő számla kiegyenlítését, e veszelyes szírtet elkerülték, átmentek a téren és néhány perczig az Arco di Riccardo körül sétáltak.

Utóvégre is a római építészeti maradványainak tanulmányozása nem elégíthet ki vágyaikat. Miután tehát a véletlen oly szembetűnőleg késétt megjelenni e néptelen utcákon, elkezdtek felfelé

SÁRKÁNY ÉS ZIRONE ELEINTE SZÓTLANUL ÜLTEK.

menni azon meredek ösvények egyikén, melyek csaknem a Karst tetéig, a tépplom terraszára vezetnek.

— Furesa gondolat, ide felmászni! — morgogá Zirone, kissé szűkebbre szorítván övét.

De azért nem hagyta el fiatalabb társát és alulról látni lehetett volna őket, a mint felfelé másztak a Karst lejtőin kanyargó lépcsőkön, melyeket teljesen illetéktelenül neveznek utcáknak. Tíz percz múlva a terraszra értek, éhesebben és szomjasabban, mint valaha.

A két kalandor csodálkozását nem igen volt képes felélesztetni a gyönyörű kilátás a trieszti öblre a sik tengerig, a halász-bárkák járás-ke-lése, a gőzösk és kereskedő-hajók érkezése és indulása által élenkített kikötőre, az egész városra, a legalantabb fekvő házaktól a magaslatokon elszórt nyaralókig. Különb panorámákat is láttak ők már ennél, s egyébiránt hány-szor megfordultak már itt unalmukban és éhségükben! Főleg Zirone sokkal jobban szeretett volna a korzó dús kirakatu boltjai előtt ácsorogni. De miután a véletlen és ingyen nagylelkűségét felkeresni jöttek ide a hegytetőre, legezelszerűbb

volt várni, oly türelmesen, a mint lehetett.

A terraszra vezető lépcső végén, a bizancci izlésben épült San Giusto székesegyház közelében, volt egy bekerített hely, hajdan temető, most régiségek muzeuma. Nem találunk itt többé sírokat, hanem szép fák lehajló ágai alatt heverő sarkó-töredékeket, római oszlopfejeket, középkori oszloptörzseket, a renaissance-kor különböző időszakából származott triglyph-darabokat, urnákat, melyekben még látszanak a hamvak nyomai. Mindez össze-vissza rendetlenül hevert a fű közt.

A régi temető kapuja nyitva volt, Sárkány egy kézműdolattal kitaszította, s belépett Zirone kíséretében, a ki e buskomor megjegyzésre fakadt.

— Ha el akarunk bucsuzni az élettől, ennél kedvezőbb helyet nem is találhatnánk.

— Hátha csakugyan azt indítványoznám? — viszonzá Sárkány gunyosan.

— Hát biz én nem fogadnám el az indítványodat, pajtás. Csak egyetlenegy boldog napom legyen tiz közül, többet nem is kívánok.

— Lesz... sőt több is.

— Oh! hallgasson meg téged Olaszország valamennyi szentje, pedig az isten is tudja, hogy legió a számuk.

— Kövess, — mondá Sárkány.

Végig mentek egy félkör-alakban kanyargó uton, két sor urna közt és leültek egy római sarkóra, mely a földön hevert.

Eleinte szótlannal ültek, a mi Sárkány kedve szerint lehetett ugyan, de társának sehogy se volt inyére. Zirone csakhamar meg is szólalt, két fogyatékosan elfojtott ásítás közt.

— A mennyköbe is! — kiáltott föl Zirone — nem igen siet hozzánk az a véletlen, melyre elég ostobák voltunk számolni!

Sárkány nem felelt.

— De milyen gondolat is volt itt e romok közt keresnünk, folytatá Zirone. Félek pajtás, hogy hiába jöttünk. Ki az ördögöt is tudna az ember lekötelezni ebben az ócska temetőben? A lelkeknek nem igen van rá szükségük, miután elhagyták földi hüvelyüket! S mikor egyszer majd magam is ennyire jutottam, nem sokat fogok törődni egy elkésztett ebéddel, vagy egy vacsorával, mely épen nincs! Jerünk innét.

Sárkány nem mozdult. Gondolatokba volt merülve és szeme a távolban tévelygett.

Zirone is hallgatag maradt pár perczig. Aztán szokott bőbeszédűsége erőt vett rajta.

— Tudod-e Sárkány, — mondá, — milyen alakban szeretném megjelenni látni azt a véletlent, mely ime megelégedezett rólunk, régi klientséiről? A Torontálház egyike pénztrázi szolgája alakjában, a ki ide jönne, hóna alatt bankjegyek-től duzzadó nagy tárczájával, és a ki ránk bizná a fennemlített tárczát, a fennevezett bankár nevében és ezerszer bocsánatot kérne, hogy várokozottat bennünket.

— Figyelj rám Zirone, — viszonzá Sárkány, kinek szemöldei közt sűrű ránczok mutatkoztak. — Utolszoros ismétlem neked, hogy semmit se remélhetünk többé Torontál Simontól.

— Bizonyos vagy e felől?

— Igen. Hitelem, melylyel nála rendelkezhettem, immár teljesen ki van merítve, s utolsó kéresemre határozottan tagadólag felelt.

— Ez czudarság!

— Czudarság — de úgy van.

(Folyt. következik.)

A HÁZI-IPARCSARNOK.

Gömöri szoba.

Gömörmegyének vegyesen magyar, tót és keves német lakossága van, s ehhez képest a Groó Vilmos rimaszombati tanfelügyelő által rendezett szoba is részint tót, részint magyar háziipari tárgyakat ölel fel. A hegy-völgyes gömöri vidék különben is gazdag ipari feldolgozásra alkalmas anyagokban, s így nem csoda, ha a szorgalmas és munkás népnél már századok óta népiparok állanak fenn, melyek jelentékeny forrásait képezik a vagyonszerzésnek. Magok a magyarok, kik a megye déli rónán és buzatermő vidékein laknak, bár első sorban a földművelést űzik, azért télen szalmakalapok, szakajtók és kézikosarak készítésével is buzgón foglalkoznak. Így különösen Szutor, Naprágy és Viznyó vidékén huszonnégy községben 1200 család űzi ez ipart, és pedig oly sikerrel, hogy az ügyesebbek napoként 1 frtot is megkeresnek. Innét is kerülnek ki a legszebb szalmakalapok, melyeket tavasz táján házhoz kereskedők összevásárolnak s aztán a felvidékeken értékesítenek.

A fonó- és szövő-ipar meg épen majd min-

A mi a férfi-háziipart illeti, a megye éjszaki részében különösen a tót lakosság ugyan a bányákban és vasgyárakban talál inkább alkalmazást, de a gyári telepektől távolabb eső helyeken azért háziiparral is foglalkozik. E tekintetben legfontosabb a faipar, mely a nagy-rőzei járás két községében kanál, orsó, guzsaly s más házi használati tárgyak készítésében, Hacsava, Szána és Lehotán pedig fatányérok, mozsarak, köpülők, tilók, szuszékok, abroncsok, dézsák, vödörök, tekenők, s más faragott esztergályos munkák előállításában tünik ki. Lisztes kanál, guzsaly, 16 pászta borda a falon, jelképezi a gömöri szobában a faipart. A magyar Gócs és Guszona is kitűnik a házi és gazdasági eszközök faragásában, Szelcze lakosai egész szekereket készítenek, Dobrapatakon pedig híres nyergeket. Tiszolcon és Rimabánya vidékén 300 családnak nyujt állandó foglalkozást a faedény-gyártás, Kokova, Murány és a garamvölgyi községekben pedig a zindely-készítés. Finomabb famunkákban nyujtanak figyelemreméltót a bányamunkások, s nevezetesen Dobsinán.

A fazekas-ipar, mely ma már a városokból

az Aldunára s cserébe értők ismét más kelendő cikkeknek hoznak haza.

Nyolcz alakot (képünkön csak hetet) mutat a gömöri szoba viaszbáb-csoportozata egymás mellett állva, magyarokat és tótokat vegyest, jelölül az összetartásnak, melyben háborítatlanul élnek. Középen egy tót menyasszony ül, sumjáci viseletben, mellette vőlegénye, a tót legény, szintén a Király-hegy alatti, görög katolikus felekezeti Sumjác községből. Nagy, fekete kalapja cifrán felbokrétázva. Talán látogatósukra jöttek a többiek, kik harman-hárman helyezkedtek el jobbról és balról. A jobb oldalon a tulipános löcán fiatal baloghi magyar asszony ül, túl rajtok egy egyházasbáti szintén magyar fiatal házaspár áll. Másik felől, de egészen a háttérben, egy hogy képünk fölvetelénél nem is maradt számára hely, egy baloghi koros asszony látszik most érkezni, igen érdekes régi viseletű rókatorkos mentéjében, míg előtte az előtérben egy pohorellői tót menyecske és helpai tót leány, mindkettő a felső Garamvölgy római katolikus tótágának telepéből, pruszlikban, tánczra készen kapaszkodik egymásba. Mindenikő hiven

1892-ben.

MERAN GRÓFNŐ.

1882-ben.

den községben otthon van. S bár a szomszéd Szepesség e nemű cikkei erős versenyt támasztanak, azért még sem érthetnek a gömöri készítmények jó hírének. Zsák, ponyva, lepedő, fehér- vagy asztalnemű a Rimaszombatban tavasszal tartatni szokott, ugynevezett vászonvásáron ezer és ezer végszámban jön forgalomba s balassa-gyarmati kereskedők házaként is összeszedik. Szobánk e nemből sok tanulságot mutat fel. Vannak itt szakajtókendők, finomabb breche-kendők, oxford és Gradl-levásznak (Dobsináról), pamuttrillichek, szörzsák-kelmék, párnahajtékosok, sőt Dobsinán két pepitát is készítenek házilag. Ujabbban a gömörmegyeyi házi-iparegyesület a kormány által kiosztott bácskai kender- és rigai lenmaggal is kísérletet tett, a mi sikerült is, három helyen pedig szövészeti tanfolyamot állított fel s gyors vetélővel ellátott szövőszékeket osztott ki. Nehány községben végre daróc-készítéssel is foglalkoznak a nők.

De nemcsak a fonás-szövés, a finomabb munkák is, mint varrás, kötés, horgolás, felkarolásra találunk a gömörmegyeyi házi-iparban; mutatja ezt az a vert munkájú női fejkötő s több himzett ingelő, melyet a gömöri szobában láthatunk. Csipkét vernek Alsó-Sajón és Gócson, főiri családok s budapesti kereskedők számára hímeznek Pokorágyon, Osgyánban, Rimaszombatban.

mindjobban kiszorul, Rimaszombat és Jolsva környékén, mintegy 22 községben 2000 családnak nyujt csaknem kizárólagos kenyérkereseti módot s jelesebb termékei a kitűnő tűzálló-kemenczék, burkoló-téglák, és fedő-cserepek, melyeknek előállításában különben úgy itt, mint a háziipar más ágaiban, a nők és a 10 éven felüli gyermekek is segédkeznek. A süvetei agyaziparról a falra aggatott mázos tányérok nyujthatnak fogalmat. Meg kell emlékeznünk még a kosár- és vesszőfonó-iparról, mely utóbbit Bisztrón, Filléren, Vizesréten és Hárskuton űzik, de terjedelméről alig világosíthat fel az a czirokseprő, mely ki van állítva. Szilistye, Strizs községek kézi, gyümölcs- és szőlőszállító kosarakat csinálnak hánscsóból, melyekből egy pár karos kosár és kettős pinczetok-példányt itt is láthatunk, melyekkel egész Aradig elárasztják az országot. Egy üvegedény feliratából látjuk, hogy a gömöriek almavirág-mézet is készítenek, képünk hitelének kedvéért azonban megjegyezzük, hogy időközben e cikket a házi iparcsarnokban még mindig oly állandó rakosgatási kedv elszállította onnan.

Mint a házi-ipari cikkek előállítását, úgy azok kereskedelmi közvetítését is a gömöri lakosok végzik állandó kereset gyanánt. Szeke-reikre rakva viszik le azokat az Alföldre, sőt

tünteti föl ethnografiai tekintetben a megfelelő vidékek viseletét.

MERAN GRÓFNŐ.

A kies stájer fürdőben, Ausseeben, e hó 4-ikén hajnalban egy matrona hunyt el, 82-ik évében. Tisztelet, szeretet vette körül. Csöndben és jótékonyan élt. A hol halálos ágya állt, abban a házban ringatták bölcsőjét is. De a bölcsőt és a koporsót nemcsak hosszú élet választotta el, hanem ott van közte a sors egy szerencsés szezélye is, mely az egyszerű postamester lányát fejedelmi hölgyggyé emelte. Egész regény, de szerencsés és boldog. Grác és Aussee egész vidéke mindig beszélt róla, talán már át is alakította az eseményeket legendává.

Plochl Anna volt családi neve Meran grófnőnek, s mint János főherczegnek (Ferenccz és Ászár fivérének) özvegye halt meg. A házasságot az udvar sokáig nem akarta elismerni. De végre elismerte, s az egyszerű polgárlány Meran grófnő címet kapott. 1859-ben lett özvegy, s azóta Grácban és Ausseeben élt. Egy fia, Ferenccz maradt, ki szintén «Meran gróf» címet visel.

Hogy mikép lehetett az egyszerű, polgári származású leány egy főherczeg hitvesévé? Nagyon régi, de érdekes történet.

